

Слободянюк Ольга Василівна

д.е.н., професор,

професор кафедри національної економіки

Національний університет «Одеська юридична академія»,

Орлов Василь Миколайович,

д.е.н., професор,

завідувач кафедри економіки та цифрового бізнесу

Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса.

АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Публікація присвячена теоретичним аспектам організації авіаційного страхування в Україні. Висвітлено його важливість та значення. Наведені перспективи розвитку.

Ключові слова. транспорт, авіація, катастрофа, страхування, страховий поліс, страхова подія (випадок), страхове відшкодування.

Захистом майнових інтересів громадян та юридичних осіб є страхування, яке надає гарантії відновлення та отримання фінансової компенсації збитків, у випадку настання непередбачуваних подій. Не винятком є застосування страхування в авіації, розвиток галузі якої має велике значення для економіки країни, А страхове забезпечення має важливе значення для її ефективного функціонування, стабільного розвитку, зменшення збитків.

Авіаційним страхуванням прийнято називати комплекс майнового та особистого страхування осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або чинним законодавством. Авіаційне страхування в Україні є обов'язковим.

Згідно з чинним законодавством авіаційне страхування здійснюють страхові компанії, які є членами Авіаційного страхового бюро. Згідно Повітряного кодексу України ст.117 здійснюється обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації страховиками-резидентами, які отримали в установленому порядку ліцензію на здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації. Обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації здійснюється з метою забезпечення захисту інтересів користувачів повітряного транспорту, третіх осіб, експлуатантів повітряних суден, власників повітряних суден. [1]

Важливість авіаційного страхування зумовлюється наявністю авіакатастроф у всьому світі. Так статистика найбільших авіакатастроф

світу за 1974-2021 роки показує, що основна причина трагедій у повітрі – людський фактор (помилка екіпажу чи диспетчера).

Найстрашніша авіакатастрофа за участю двох авіалайнерів сталася в 1977 році на Канарських островах - при спробі зльоту в аеропорту Тенеріфе Boeing-747 голландської авіакомпанії KLM у тумані врізався в

Таблиця 1.

Найбільші авіакатастрофи у світі 2019-2021 роках [2]

Рік	Місце авіакатастрофи	Літак	Країна авіавласника	Причина катастрофи	Число жертв
2021	Росія	Ан-26	Росія	Впав у море при заході на посадку	28
2021	Філіппіни	Геркулес С-130	Філіппіни	Викотився за зльотно-посадкової смуги	47
2021	Індонезія	Boeing 737-524	Індонезія	Розбився при ударі об воду	62
2020	Україна	Ан-26	Україна	Розбився і загорівся при заході на посадку	26
2020	Індія	Boeing 737-800	Індія	Потерпів крах, викотився за межі злітно-посадкової смуги	18
2020	Пакистан	Airbus SE A320	Пакистан	Розбився при заході на посадку в житловому районі	97
2020	Іран	Boeing 737	Україна	Літак загорівся в небі і розбився під Тегераном	176
2019	Казахстан	Fokker-100	Казахстан	Літак упав під час зльоту	15
2019	Росія	SSJ-100	Росія	Здійснив жорстку посадку в аеропорту і загорівся	41
2019	Ефіопія	Boeing 737	Ефіопія	Зазнав краху після зльоту в районі міста Бішофту (Дебре-Зейт)	157
2019	Іран	Boeing 707	Іран	Вантажний літак не зміг загальмувати на злітно-посадковій смузі і врізався в міській будівлі в околицях Тегерана	16

Boeing-747 авіакомпанії PanAm. Внаслідок зіткнення загинуло 578 людей. Зіткнення авіалайнерів сталося через мовний бар'єр: голландські льотчики погано розуміли команди диспетчера, який розмовляв англійською з іспанським акцентом. У 1985 році сталася авіакатастрофа, яка вважається рекордом за кількістю пасажирів, які загинули під час падіння одного літака протягом останніх 40 років. На борту японського Boeing-747, який зазнав аварії, знаходилися 524 людини, з яких врятувалося тільки четверо. Причина загибелі Боїнга – неякісний ремонт.[2]

Порядок і правила здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації визначаються Кабінетом Міністрів України. Постановою №676 від 06.09.2017 року Кабінет Міністрів України вніс зміни до Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації. Урядове рішення дозволить оптимізувати рівень мінімальних страхових сум (лімітів відповідальності) щодо страхування відповідальності експлуатанта аеропорту (аеродрому, вертодрому) та сертифікованих суб'єктів наземного обслуговування за шкоду, заподіяну третім особам, спростить процедури визначення мінімальних страхових сум відповідальності для суб'єктів наземного обслуговування, а також привести їх до єдиної грошової одиниці виміру. [3]

Ринок авіаційного страхування є специфічним і особливим. За даними Державної авіаційної служби України за січень-жовтень 2021 року обсяги пасажирських перевезень українських авіакомпаній збільшились порівняно з відповідним періодом минулого року на 93,3% та склали 8257,3 тис. чол., у т.ч. міжнародні - на 99,5% та склали 7652,4 тис. грн. Пасажиропотоки через аеропорти України зросли на 78% та становили 13628,2 тис. чол., у т.ч. у міжнародному сполученні – 83,2% та становили 12403,6 тис. чол. Упродовж січня – жовтня 2021 року українськими авіалініями виконано 63,8 тис. комерційних рейсів (зростання порівняно з аналогічним періодом минулого року – 68,8%), у т.ч. міжнародних – 52,2 тис. (зростання на 74%). [4]

При настанні страхового випадку спеціалісти страхових компаній повинні враховувати багато чинників і перш за все міжнародне право: законодавство країн, на території яких стався страховий випадок, законодавство країни-власника літака, законодавство громадян, що постраждали тощо.

Тому перш за все для розвитку даного виду страхування, його поширення на страховому ринку України страхові компанії повинні мати висококваліфікованих фахівців та надійну фінансову базу, регулярно вивчати іноземний досвід та законодавство світових країн задля врегулювання усіх інтересів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 року № 3393-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text> (дата звернення: 03.12.2021).
2. Статистика найбільших авіакатастроф світу. Фориншурер: веб-сайт URL: <https://forinsurer.com/public/17/01/10/3824> (дата звернення: 03.12.2021).
3. Постанова КМ «Про завершення Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації від 06 вересня 2017 №676 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MN020448?an=2> (дата звернення: 03.12.2021).
4. Статистика. Державна авіаційна служба України: веб-сайт URL: <https://avia.gov.ua/pro-nas/statistika/> (дата звернення: 03.12.2021).